

משמע שבציצין שאין מעכבים את המילה, אין צריך למולו שנית. אפשר שהוא הדין בכל מילה, וכבר נחלקו בדבר הרמב"ם והטור, או שמא דוקא בגר משום שיש להטבילו אחר המילה מיד ואין משהים המצוה (עפ"י בית הלוי ח"ב מו; משיב דבר ח"ב נב). או משום שטעם ההחזרה על ציצין שאין מעכבים הוא משום נוי והידור מצוה, ובגר המילה אינה מצוה אלא הכשר מצוה, כדי לעשותו ישראל. ולפי טעם זה [וכן לפי הטעם הקודם] אפשר שלאחר שטבל ונתגייר, מצוה לחזור ולהסיר ציצין המעכבים, ויש להאריך (עפ"י דבר אברהם ח"ב כה, ג). ובבית הלוי (שם) נקט שאף לאחר מכן אין צריך לחזור, כי לא חייבו לחזור על ציצין המעכבים אלא בו ביום, ובגר שצריך להמתין בטבילה עד שיתרפא הרי ודאי אינו באותו יום).

דפים מז – מח

פ.ט. א. האם העבד צריך לקבל על עצמו עול מצוות כגר?

ב. האם ישנה אפשרות שאשת יפת תואר במלחמה תהא מותרת מיד?

א. העבד כשמשחרר צריך לטבול כגר (קודם שחרורו להיות ישראל גמור. וטבילה זו נוספת על הטבילה הראשונה כשנכנס לעבדות. עפ"י ראשונים). ודנו בגמרא האם טבילת העבד צריכה קבלת עול מצוות אם לא אלא כופה את העבד לטבול והריהו ישראל; –

רב ששת רצה לתלות שאלה זו במחלוקת תנאים, ורב פפא הסיק על פי הברייתא שאפילו לחכמים אין צריך קבלה. אמנם הלוקח עבד מן העכו"ם (ובא להוציאו מיד. רא"ש ועוד), לדברי רבי שמעון בר"א אין צריך לקבל, ולחכמים צריך לקבל שהרי לא הורגל במצוות ודינו כיפת תואר.

א. הוא הדין ללוקח עבד מישראל באופן שלא קבלו עליו עול מצוות אצל רבו ראשון (מאירי).

ב. לפרש"י, טבילה ראשונה כשנכנס העבד לעבדות, אינה צריכה קבלת מצוות מדעתו [ואעפ"י כ' אין להטבילו ולמולו בעל כרחו כשאינו רוצה לקבל עליו המצוות אלא מגלגל עמו כדלהלן]. תקנת חכמים היא כדי שלא יבוא להכשיל את רבו באיסור והתר מאחר ואינו רוצה לקבל עליו עול מצוות. ועוד, אין טוב לחייבו במצוות מאחר שאינו רוצה לשמרו. עתוס' ורא"ש וריטב"א].
וכן נקט הריטב"א. וכן נקט מהרש"ל לעיקר.

ואולם דעת הרי"ף רבנו חננאל (כהבנת הראשונים, דלא כרש"ל), וכ"כ הרמב"ם והרי"ד והרי"א ז, וכן פסק בשלחן ערוך, שהעבד הנלקח מן העכו"ם צריך קבלת מצוות כשטובל לשם עבדות, כחכמים. ומפני כן כשמשחררו אין צריך קבלה [לפי מה שהסיק רב פפא] אלא כופים אותו וטובל (עפ"י רמב"ן ושר"ר).

ב. שנו חכמים, זה שהצריך הכתוב שהיית ירח ימים באשת יפת תואר (וכל אותם הדברים האמורים בפרשה.

ראשונים) – דוקא כשלא קבלה עליה עול מצוות, אבל קבלה עליה – מטבילה ומותר בה מיד.

לדברי רבי שמעון בן אלעזר יש אפשרות להטבילה לשם שפחות בעל כרחה, וחזור ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומותר בה מיד [אבל לחכמים אין אפשרות לעשות כן בכפיה, כי הם סוברים שצריכה לקבל עליה עול מצוות בשעת טבילת השחרור].

א. לפירוש ריב"ן (בתד"ה רבי אליעזר), לרבי עקיבא בכל אופן אינה מותרת לו עד שתכפור בעבודת כוכבים.

ב. עשה לה ככל האמור בפרשה כדי שתקבל עליה הדת וישאנה או תתגנה עליו – ולא רצתה להתגייר, מיטפל עמה כל שנים עשר חדש ומקבלת עליה שבע מצוות, ומשלחה ואינו נושאה אחר שלא רצתה להתגייר (מאירי).

דף מח

צ. א. ועשתה את צפרניה – כיצד?

ב. ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים – כיצד?

א. ועשתה את צפרניה – רבי אליעזר אומר: תקוץ (וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה – כעשיה שבראש, בהעברה. וגזירת הכתוב היא אעפ"י שאין בקציצת הצפרנים ניוול. רש"י). רבי עקיבא אומר: תגדל (מה עשיה בראש ניוול אף כאן ניוול). וראיה לדברי רבי אליעזר: לא עשה רגליו ולא עשה שפמו – הרי ש'עשיה' העברה היא.
הרי"ף הביא את הראיה לדברי רבי אליעזר, ומשמע לכאורה שנקט כן לעיקר, אבל המאירי ומהרש"ל נקטו כרבי עקיבא.

ב. ובכתה את אביה ואת אמה – רבי אליעזר אומר: אביה ממש אמה ממש. רבי עקיבא אומר: אביה ואמה זו עבודה כוכבים (כלומר, אף זה בכלל הכתוב, שבוכה על דתה ואינו מונעה. מאירי).
לפי אפשרות אחת שכתבו התוס', יש נפקא מינה ביניהם כאשר מתו אביה ואמה או נתגיירו. וריב"ן פירש שלרבי עקיבא צריכה שתכפור בעבודת כוכבים קודם שתבעל לו, כאמור.
ירח ימים – שלשים יום. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תשעים יום (ירח – שלשים. ימים – שלשים. ואחר כן – שלשים).

הרמב"ם כתב שממתין לה תשעים יום. והמאירי תמה למה פסק כן כנגד הרבים. וכתב שאינה צריכה המתנת שלשה חדשים להבחנה מאחר ובא עליה הוא ביאה אחת בגיותה.

צא. א. וינפש בן אמתך והגר – במי הכתוב מדבר?

ב. האם מקיימים עבדים שאינם מולים?

א. וינפש בן אמתך – בעבד ערל הכתוב מדבר (שבעבד מהול כבר נאמר 'למען ינוח...').
והגר – זה גר תושב.

לפרש"י, גר תושב מצווה בשביתת השבת משום שהמחלל את השבת כעובד עבודת כוכבים. וכן משמע ברי"ד. ואילו כל הראשונים חולקים וסוברים שאין גר תושב מוזהר על השבת, ואדרבה אם שמר שבת חייב מיתה כשאר גוי, אלא שאסור שיעשה מלאכה לצורך ישראל [וכגון בגר תושב שגדל בבית ישראל כגון שכירו ולקיתו (רא"ש)]. ואם אינו שכיר אלא עושה מלאכת ישראל בלא שאמרו לו – על דעת עצמו הוא עושה ואפשר שמותר. עפ"י רשב"א.
וכן לענין עבד ערל, כתב הרמב"ן שמותר לומר לו צא מעשה ידיך למוזנותיך בשבת, ואם רצה לעשות מלאכה – עושה לעצמו ואוכל, שהרי אינו עושה מלאכה עבור ישראל. וכתב שכן נהגו. וכתב הריטב"א (בשם הר"ם) ובלבד שיעשה בצנעה.
ואם לא אמר לו כן ועושה העבד מלאכת ישראל מעצמו – צריך להפרישו מן התורה שהרי לעולם עושה העבד על דעת רבו. ולומר לו לעשות אסור מהתורה בין לרבו בין לכל אדם מישראל (עפ"י רשב"א).

[נחלקו תנאים באיזו מלאכה אסור גר תושב בשבת. ע' בפירוט בכריתות ט].

ב. לדברי רבי ישמעאל, מקיימים עבדים שאינם מולים. ולדברי רבי עקיבא אין מקיימים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין משהים עבד שלא מל בארץ ישראל מפני הפסד טהרות (שגזרו על הנכרים להיות כזבים לכל דבריהם. עפ"ש"י). ובעיר הסמוכה לספר אין משהים אותו כל עיקר – שמה ישמע דבר וילך ויאמר לחבירו עובד כוכבים.

א. לפירוש ריב"ן, הטעם שאין משהים הוא שמה ינסך יינו. והתוס' והרא"ש חולקים וסוברים שדין תורה הוא (וכן נקט הש"ך להלכה – יו"ד רסו, ד). ונראה לר"י הטעם לפי שצוה הקב"ה לאברהם למול עבדיו, לכך אסור לקיים שאינם מולים.

ב. עבד שלא מל ולא טבל – דינו כנכרי לכל דבר, בין לחומרא בין לקולא, ויש לו יחוס אחר אביו שלא כעבד שמל וטבל. (כן ביאר והוכיח בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג קג).

ג. בספר אבני נזר (יו"ד שנא) חידש שעבד שמל ולא טבל – מותר לקיימו. ובשבט הלוי (ח"א סו) חולק וסובר שכל שאינו חייב במצוות אסור לקיימו (וכן נקט בפשיטות באגרות משה יו"ד ח"ג קג). אף לרבי עקיבא שאין מקיימים, אמר רב פפא (אליבא דרבי יהושע בן לוי, וכן שנו בברייתא), יש אפשרות לגלגל עמו עד י"ב חדש, ואם לא מל, חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים – וזה באופן שפסק עמו מתחילה. לפירוש אחד ברש"י, בשעת לקיחתו נתפייס להתגייר ואחר כך חזר בו, מגלגלים עמו שמה יחזור ויתרצה.

פירוש אחר: שאמר לו מלכתחילה הריני מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול אמכרך, באופן זה מותר לגלגל שהרי זה כשכיר בעלמא.

לפירוש ר"י ורב האי: כל שפסק עמו שלא ימול [לעולם. מאירי] – אינו מחויב למולו בעל כרחו ומגלגל יב"ח אולי יתרצה, אבל נתרצה למול ודחהו – אין מקיימים אותו הואיל ומצוה למול ואין משהים את המצוה. [פירש המאירי דעה זו, שכשלא פסק מל אותו מיד או אומר לו שילך כדי שיבהילהו לעשות כן. וכתב שאין הדברים נראים].

ורבנו תם פירש להפך; כל שלא פסק עמו שלא ימול אלא כל שעה דחהו מיום ליום – מגלגלים, אבל פסק שלא ימול – אין מקיימים כלל. וכן פסק ריא"ז.

וכן אם התנה עמו מלכתחילה על מנת שלא למולו – מותר לקיימו (כך מסר רבין בשם רבי אילעאי, ופירש רב פפא אפילו לרבי עקיבא).

הלכה כרבי עקיבא מחברו (עפ"י רמב"ם, רי"ד).

ומשמע ברמב"ם (איטורי ביאה יד, ט; מילה א, ו) שבאופן זה שהתנה עמו מלכתחילה שלא למולו, אינו עבד ממש אלא דינו כגר תושב שכיר שמשועבד למעשה ידיו בלבד. ואין מקיימים עבד כזה אלא בזמן שהיובל נוהג שאז שייכת קבלת גר תושב, אבל בזמן הזה אסור לקיימו (ע' אגרות משה יו"ד ח"ג קג). במאירי משמע שהבין דברי הרמב"ם שאין לקיימו יותר משנים עשר חדש. וע' בספר יערת דבש (ח"א דרוש יז ד"ה וזו היא) שהביא מסוגיתנו שאם התנה עמו יש מי שאומר שאין מקיימים אותו כלל ויש מי שאומר עד י"ב חדש. וצ"ע.

ויש פוסקים שאם התנה עמו שלא ימול [וכן הוא אף בסתם, במדינות שאסור לגייר עובד כוכבים], מותר לקיימו כמה שירצה בכל זמן (עפ"י ראב"ד; רמ"א יו"ד רסו, ד).

ופסק המאירי שכל שמגלגלים עמו, משהים אותו אף בארץ ישראל ואף בעיר הסמוכה לספר.

דף מט